

Nová genetická studie odhaluje pravěké kořeny Finů, Estonců a Maďarů

O projektu LERCO

3.7.2025 - | Ostravská univerzita

Uralská jazyková rodina a jenisejská jazyková rodina patří z historického hlediska k nejzáhadnějším jazykovým rodinám Eurasie. Lidé, kteří dnes mluví jazyky obou rodin, jsou rozptýleni od centrální Sibiře přes severní Rusko až po Skandinávii, východní Pobaltí a Karpatskou kotlinu. Pohyby obyvatelstva, které stály v pozadí expanze těchto jazyků, zůstávaly dosud neobjasněny.

Výzkumný tým pod vedením Tian Chen Zenga a Davida Reicha z Harvardovy univerzity, Leonida Viazova z Ostravské univerzity a jejich kolegů z evropských, asijských i amerických institucí přináší v prestižním časopise Nature průlomový pohled na dávnou minulost populací hovořících uralskými a jenisejskými jazyky. Na základě analýzy DNA 180 starověkých jedinců z období od pozdního paleolitu po dobu bronzovou (cca 14700–1000 let př. n. l.) vědci přinášejí vůbec první přesvědčivé genetické důkazy o raném šíření skupin mluvících uralskými jazyky ze Sibiře do Evropy. Tyto pohyby jsou spojovány s tzv. sejmsko-turbinským archeologickým fenoménem – rychlým rozšířením pokročilé bronzové metalurgie v lesní zóně Eurasie mezi lety 2200 a 1900 př. n. l.

„Jazyk sice z genomu přímo nevyčteme, ale kombinací genetických, archeologických a jazykových dat můžeme rekonstruovat pozoruhodně přesný obraz pravěké minulosti,“ říká za vědecký tým Leonid Viazov z Přírodovědecké fakulty Ostravské univerzity.

Vědecký tým navíc doložil kontaktní zóny, kde se uralští mluvčí stýkali s indoíránsky mluvícími pastevci ve stepi (příbuznými se skupinami jako jsou Skytové, Sarmaté, Peršané a etnickými skupinami v Tádžikistánu, Afghánistánu, Pákistánu a Indii). Tyto kontakty poskytují možný kontext pro známý soubor jazykových výpůjček – tedy slov a výrazů, které se do uralských jazyků dostaly v důsledku jazykového kontaktu s indoíránskými jazyky.

Jenisejská jazyková rodina, dnes zastoupená již jen ketštinou – jazykem ohrožené skupiny Ketů v centrální Sibiři – rovněž vykazuje zajímavé genetické paralely. Výzkum ukazuje spojitost mezi předky Ketů a obyvateli oblasti jezera Bajkal, což může vrhnout nové světlo i na hlubší jazykové vazby mezi Eurasií a severoamerickými původními obyvateli.

Průlomová studie podtrhuje význam mezinárodní a mezioborové spolupráce při poznávání lidské prehistorie. Na české straně výzkum podpořilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (program ERC CZ), Grantová agentura ČR a Evropská unie v rámci projektu Life Environment Research Center Ostrava (LERCO).

Celá studie je dostupná v časopise Nature.

Life Environment Research Center Ostrava (LERCO) je nově budovaný vědecko-výzkumný hub, který jako jeden z nástrojů umožňuje transformaci Moravskoslezského kraje (dále MSK) z „uhelného“ na „zdravější a chytřejší“ region. Špičkově vybavené zázemí a 9 excelentních výzkumných týmů projektu umožní realizaci aktivit v širokém a unikátním mezioborovém zaměření v biomedicínských, přírodovědných a behaviorálních oborech, od základního výzkumu přes experimentální vývoj po aplikovaný výzkum, napříč vědecko-výzkumnými (VaV) institucemi (OU, FNO, VŠB-TUO) a dalšími

spolupracujícími VaV i komerčními subjekty z praxe v ČR i v zahraničí.

<https://www.osu.cz/31860/nova-geneticka-studie-odhaluje-praveke-koreny-finu-estoncu-a-madaru>